

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΓΙΑ ΤΑ «ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ»

Τὰ δεκατέσσερα Τσιγγάνικα τραγούδια τοῦ Richerin βρίσκονται «κόρπια στίς σελίδες τοῦ βιβλίου: «Ἡ Μίσσκα, ἡ κόρη μὲ τὴν ἀρκούδα».

Ἡ Ὀλάκαιρη ἡ Τσιγγάνικη ψυχὴ λάμπει, καθρεφτίζεται καὶ ἀντιφεγγίζει σ' αὐτὰ. Πόθοι σκοτεινοὶ καὶ ἀόριστοι. Ζωὴ χωρὶς σκοπὸ κανένα. Κάποιο ἀκαθόριστο τέλος.

Ὁ Δρόμος: ὁ δρόμος ὁ ἀτέλειωτος πὺν στὸ βάθος του κάπως ἀρχίζει νὰ λάμπη ἕνας ὀρίζοντας ροδινός. Ἐπειτα τὸ νερό· μὰ τὸ τρεχούμενο νερό, πὺν στραγγίζει καὶ περνάει ἀπὸ παντοῦ, καὶ πουθενὰ δὲ στέκει, μόνον βγαίνει πάντα σὲ μιὰ θάλασσα ἀνοιχτή, γιὰ νὰ τὸ πάρη πάλι ὁ ἥλιος στὴν ἀγκυλιά του· γιὰ νὰ ξαναγίνη βροχὴ καὶ πάλι τρεχούμενο νερό! Νὰ τὰ δυὸ σύμβολα τῆς ζωῆς τοῦ Τσιγγάνου: (Τραγούδια «Ὁ δρόμος», «Τὸ τρεχούμενο νερό», «Στὴ γέννηση»).

Γιὰ θρησκεία; Τοῦ φτάνει ἕνα κάποιο ἀνακάτεμα ἀπὸ Πανθεϊσμό, Εἰδωλολατρεία, Φυσιολατρεία, καὶ ἀρκετὴ πίστις γιὰ μιὰ μελλούμενη ζωὴ. Ἐνα ἀνακάτεμα παρμένο ἀπὸ νὰ βάρη τῆς Ἀνατολῆς πὺν τοῦ ἔμεινε στὸ νοῦ, στὴν ψυχὴ καὶ στὴ φαντασίαν ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ, καὶ ἀπὸ στόμα σὲ στόμα ὡς τὰ σήμερον καὶ μιὰ θαμπὴ ἰδέαν γιὰ κάποιον τρόπο κοσμογονίας, παρόμοιον μὲ τὴς Βραχυμάνικες προαιωνίες δοξασίες. (Τραγούδια «Ὁ λόγος», «Τὰ δυὸ φιλιὰ», «Στοὺς νεκροὺς», «Ἡ Σκόνη», «Ἡ βροχὴ»).

Ἀνθρώπος πὺν δὲ στέκεται ποτέ, πὺν δὲ θέλει σκεπὴ παρὰ μόνον γιὰ νὰ χύσῃ τὰ δάκρυά του! Ὅταν γεννιέται, τὸν ραίνουν μὲ λίγο νεράκι· ἀλλὰ πάντα τρεχούμενο νερό (τραγουδὶ στὴ «Γέννηση») γιὰ νὰ

N. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ

μὴ σταθῇ κι αὐτὸς ποτέ του ! Κ' ἔπειτα τὸν τάζουν στὸν ἥλιο, γιὰ νὰ πάρῃ ἀπ' αὐτὸν τὴ φλογερὴ ματιά, τὴ χρυσοκίτρινη θωριά, καὶ τὸ αἷμα στὴν καρδιά του.

Τοὺς πόθους του, τὰ ὄνειρά του, τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς του, ὅλο τὰ στέλνει καὶ ζητᾷ νὰ τ' ἀποκοιμήσῃ στὰ σύννεφα ποὺ περνοῦν ψηλὰ μὲ τ' ἄσπρα στρογγυλεμένα στηθάκια τους (Τραγούδι στὰ σύννεφα).

Κι ὁ Τσιγγάνος εἶναι κρυφὸς καὶ μυστικός. Δὲν τοῦ παίρνεις λόγο οὔτε γιὰ τὴ ζωὴ του οὔτε γιὰ τὴν πίστη του. Ὅ,τι ξαίρει τῶχει γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὴ φυλὴ του. (Τραγούδι τῆς Γνώσης).

Νὰ οἱ ἀγάτες του. Ἀγάτες τῆς στιγμῆς, τοῦ δρόμου. Κάτου ἀπὸ τᾶστρα, στὸν κάμπο τὸν ἀτέραντο ὅπου καίει καὶ λυώνει γιὰ μιὰ σιγμὴ τὸ κορμί, κι ἀερώνεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἐρωτιάρικου ταιριοῦ, σὰ μιὰ στάλα μέλι, ἀπάνω στὴ θρόακι: (Τραγούδια «Στὴ Βασίλισσα», «Χαιρετισμὸς τοῦ Βασιλιά», κτλ). Καὶ νὰ στὸ τέλος ἡ ἀπιστία τῆς Τσιγγανοπούλας Μιάρκας ποὺ δὲ χρωστάει καμιὰν εὐγνωμοσύνη σ' ἐκείνους ποὺ τὴ θρέψανε καὶ τὴ μεγαλώσανε, ποὺ δὲν πιάνεται στὰ βρόχια τῆς ἀγάπης (ὅπως ἐμεῖς τὴ νιώθουμε) ἀπὸ κανέναν ἄπιστο, ἀλλὴ περιμένει, περιμένει τὸν Τσιγγάνο Βασιλιά νὰ λυώσῃ μέσα στὴν ἀγκαλιὰ του (Τραγούδι τῆς Μιάρκας).

N. II.

JEHN RICHBERG

ΑΦΙΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΓΕΝΝΗΤΟΥ ΣΤΟΝ ΗΛΙΟ

Ἦλιε πυρρὲ μου, ἦλιε χρυσέ μου, ἦλιε αἱματένιε !

Ἦλιε ποὺ καίς, ποὺ μάς φλογίζεις : Διαμαντένιε !

Ποὺ τὴ ζωὴ σπέρνεις καὶ τρέφεις ἐδῶ κάτω.

Τὸ ζωντανό μου αὐτὸ χρυσάφι. Χάρισμά σου !

Τὸ διαμαντένιο αὐτὸ κορμί, πάρε ἀγκαλιὰ σου !

Σοῦ τάζω τὸ αἷμά του : Σταλιὰ δικοῦ μου αἱμάτου !

Ἦλιε μου· ἄς πάρει ἀπ' τὸ χρυσάφι σου ἡ θωριά του

Ἦλιε μου· ἄς πάρει ἀπ' τὰ διαμάντια σου ἡ ματιά του

Ἦλιε μου· τὸ αἷμα σου ἄς χυθῇ μέσ' στὴν καρδιά του.

Ἦλιε χρυσέ μου, ἦλιε λαμπρέ μου, ἦλιε αἱματένιε !

ΣΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΤΗΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΠΟΥΛΑΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ

Ἀκουσε τὰ λαλούμενα !
Ἀκουσε τὸ ζουρνά :
Γάμος τοῦ Βασιλιᾶ περνᾷ.

Νὰ ἡ ἀρχόντισσα, ἡ Βασίλισσά μας. Νάτη !
Κάθε ἀστέρι πῶς γλωμαίνει ;
Τὸ τριαντάφυλλο ἀπ' τὴ ζήλεια του πεθαίνει.
Ξεφυλλίστε το· σὲ ἄγνό της τὸ κρεβάτι.

Ρίχτε ἀκόμα, στὴν ἀπάρθενή της κλίνη
δεντρολίθανο, θυμάρι :
Τὸ κρασί, ροδένιο χρῶμα γιὰ νὰ πάρει :
τὸ κρασί, ποὺ ὁ Βασιλιάς αὔριο θὰ πίνει.

Ἄς τὸ πιῇ μ' ὄλου τοῦ πόθου τὴν ὁρμή·
μὲ τὰ χεῖλια, μὲ τὰ μάτια, τὴν καρδιά !
νὰ ποτίσῃ τὸ κορμὶ
ποὺ γιὰ πάντα νὰ κρατᾷ τὴν εὐωδιά.

Ἄς τὸ πιῇ : νὰ ζαλιστῇ μὲ τὴ χαρὰ
στῆς ἀγάπης του τῆς πρώτης τὸ μεθῆσι
ἄς τὸ πιῇ γιὰ ὅλη τὴ ζήση
τὸ κρασί, ποὺ δὲ θὰ τόβρῃ ἄλλη φορὰ.

Κ' ἡ Βασίλισσα, νὰ λυώσῃ στὴν ἀγκάλη
μέσ' τὰ δλόθερμα φιλιὰ·
Ὅπως χάνεται ἀπ' τὸ μέλι, μιὰ σταλιά
στὴν πυράδα τῆς θρακιᾶς, σ' ἓνα μαγκάλι !

Καὶ νὰ σβήσουνε κ' οἱ δυὸ σὲ μύρια χάδια
σὰν ξυπνήσουν τὴν αὐγή
ὅπως λυώνουν σὰ χιονίζει, δυὸ νιφάδια
μέσ' στὴν πρώτη ἀχτίδα τοῦ Ἥλιου σὰ θὰ βγῇ.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΡΑΒΩΝΙΑΣΤΙΚΙΑ ΤΟΥ

Είσαι ἡ καλή μου ! Σὲ γνῶριζω
ἀπὸ τὰ φιδωτὰ μαλλιά σου
κι ἀπ' τῇ ζαφίρινῃ ματιᾷ σου.

Ἐσὺ εἶσαι : Ἀπὸ καιρὸ σὲ ξαίρω
ποῦ ἔλαμπε ἡ εἰκόνα σου στὸ νοῦ μου
ἄστρο τοῦ σκοτεινοῦ οὐρανοῦ μου.

Ἐσὺ εἶσαι : Χρόνια σὲ προσμένω.
Κ' ἔρχετ' ἡ ἀγάπη σου μικρὸ μου
νὰ ζωντανέψῃ τ' ὄνειρό μου.

Ἐσὺ εἶσαι : Πλάϊ μου, τὸ κορμί σου
θὰ σπαρταρήσῃ καὶ θ' ἀνάψῃ
καὶ τὸ αἷμα μου θὲ νὰ σὲ κᾶψῃ.

Εἴσαι ἡ καλή μου· καλῶς ἤρθες
νὰ σβήσω μέσ' στὴν ἀγκαλιά σου
σαβανωμένος στὰ φιλιὰ σου.

ΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ

Γεννιέται ἡ Μιάρκα· ἡ Μιάρκα μεγαλώνει,
μαθαίνει· καὶ τὸν ἔρωτα ἀπαρνιέται
φυλάγεται : καὶ φεύγει καὶ πλανιέται !

Κ' ἦταν μικρούλα ἡ Μιάρκα, χελιδόνι !
καὶ στὸ κλουβὶ τὸ κλείσανε μὲ βιά :
Δὲ ζοῦν τὰ χελιδόνια στὰ κλουβιά.

Μιὰ μέρα ἀγέρι φύσηξε· κι ἀνοίγει
τὴν πόρτα τοῦ κλουβιοῦ : καὶ φεύγει πάλι
τὸ χελιδόνι στὴν ἀνεμοζάλη.

Τί ἐλεύτερη καὶ τί ὁμορφὴ εἶν' ἡ μπόρα !
Ἔχει τὰ μαῦρα νέφη γιὰ μαλλιὰ
καὶ χάλκινη σπιθόδολε ματιά.

Μὴν κλαῖς ἐμπρὸς στ' ὀλάνοιχτο κλουβί.
Τὸ χελιδόνι εὐτυχισμένο πάει·
ἔχει φτερά : Τάχει γιὰ νὰ πετάει·

Πετάει μέσα στὸν τάραχο τοῦ ἀνέμου,
στὴν τύχη ! ὅπου τὸ πάει τ' ἄγριο δρολάπι
πάντα, στὴ λευτεριά καὶ στὴν ἀγάπη !

Ο ΛΟΓΟΣ

ἽΟ λόγος εἶμ' ἐγώ : κ' εἶμαι τὰ πάντα.
Τὸ λάλημά μου : ἀπὸ καιροῦς καὶ χρόνια
καὶ θὰ μιλῶ, καὶ θὰ μιλήσω αἰώνια.

ἽΕγὼ τοῦ κόσμου ὁ θρόνος κ' ἡ χλασὴ
ὁ ἀγέρας ποὺ περνάει· δική μου πνευή
καὶ τὸ νεράκι : Ὑγράδα τῶν χειλιῶν μου.

Τ' ἀστέρια· λόγια μου εἶνε λαμπερά,
ἽΟ ἽΗλιος μιὰ μου λέξη στὸν αἰθέρα
στὰ τυφλά, ποὺ τὸν ἔρρηξα μιὰ μέρα

Εἶμ' ἐγὼ τὸ τρικύμισμα· κι ἀρπάζω
καὶ σκορπῶ σὰν ξερρίζωτα μαλλιὰ
τὰ δεντράκια, ἀπ' τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.

ἽΕγὼ εἶμ' ὁ γλυκοψιδυρος τῆς αὔρας
ποὺ σιγοπνέει στῆς χλόης τὰ κορφάδια
χαρίζοντάς της χίλια μύρια χάνδια.

Καὶ στὴν ἄκρη σιγή, πάλι μιλῶ !
Τὸ μίλημά μου τόσο σιγαλὸ
ποὺ κι ἀπὸ μένα ἀκόμα δὲ γρικιέται !

‘Ο λόγος εἰμ’ ἐγώ ! Κ’ εἶμαι τὰ πάντα.
 Ἐδῶθε, ἐκείθε, ἀπὸ παντοῦ πετιέμαι
 κι ἕμωσ ἀπὸ τὸ τίποτα γεννιέμαι.

Γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου· κάρβουνο ἀναμμένο·
 φλόγα ἀπὸ σένα παίρνω ὅπως διαβαίνω,
 κι ἀπὸ σέ, ξεπετώ σὰν ἀστραπή·

Τὸ τι εἰμ’ ἐγώ. Καλὰ δὲν τὸ γνωρίζω.
 Εἶμαι ὁ λόγος· τὰ πάντα ἐγὼ τὰ ὀρίζω,
 μὰ μπορεῖ καὶ τοῦ τίποτα σκιά.

Γεννῶ, χαρίζω ὀνόματα, καλῶ !
 Κι ἀπὸ καιροῦς καὶ χρόνια ὅλο μιλῶ
 καὶ στέν αἰῶνα ποτὲ δὲ θὰ σωπάσω !

Στοῦ κόσμου τὸ ἐρωτάρικο μεθήσι,
 στὸ σμίξιμο ἀναρίθμητων πραγμάτων
 εἶμαι ἡ ἡχώ, μύριων τόσων φιλημάτων !

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

Ἡ γνώση, μοιάζει τὸ νερό·
 ἡ γνώση μοιάζει τῇ φωτιά
 ποὺ ἔτσι γεννηθήθηκαν τὰ δυὸ
 νὰ μένουν μὲς στὴ γῆς βαθειά !

Μὲ τὴν κρυφὴ τέχνη, ὁ σοφὸς
 κάτου ἀπ’ τὴ γῆ θὰ τὰ ξεθάψῃ·
 κι ἀφοῦ τὰ βγάλῃ πρὸς τὸ φῶς
 πάλε στὴ γῆ βαθειά ὡς τὰ θάψῃ !

Διψᾷ ; τὸ μαγικὸ ραβδί σου
 θὰ βρῇ τὴ βρύση, ποὺ περνᾷ ;
 Πιὲς τὸ νεράκι τῆς· δροσίσου
 καὶ κλείσε τ’ ἀνοιγμα ξανά !

Κι ἂν κρυώνεις· χτύπα τὸ τσακμάκι
νὰ λαμπαδιάσουν τὰ κλαδιά·
ζεστοκοπήσου ἐκεῖ λιγάκι
μὰ ὕστερα, σόησε τὴ φωτιά.

Κι ἂν δώκης δρόμο στὸ νερὸ
στὴ γῇ μιὰ ρεματιά θ' ἀνοίξη
κι αὔριο μπορεῖ, μὲ τὸν καιρὸ
νὰ σ' ἀνταμώση, ἢ σὲ πνίξη !

Κι ἂν τὴ φωτιά νὰ καίει ξεχάσης
πιάνει στὸ λόγγο πυρκαγιά·
στὸ λόγγο ποὺ θὰ τὸν περάσης
αὔριο, νὰ πᾶς πέρα μακριά !

ΣΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

Σύννεφα, συννεφάκια μου· πόσο μακριὰ περνάτε.
Κουράστηκα· κουράστηκα ! Γιὰ λίγο νὰ σταθῶ
Στὰ στρογγυλὰ στηθάκια σας· ψηλὰ ποὺ ἀσπρολογάτε
τὶ πόθον ἔχω νάγερνα, καὶ ν' ἀποκοιμηθῶ !

Σύννεφα, συννεφάκια μου : ἡ ἀγάπη μου μαζί σας·
Σύννεφα, συννεφάκια μου· κ' εἶστε ὁμορφα πολὺ.
Γιὰ ποιὸν τώρα ντυθήκατε τὴ λαμπερὴ στολή σας
τὸ βελουδένιο πράσινο· τ' ἀχνὸ τριανταφυλλί ;

Σύννεφα, συννεφάκια μου· πῶς τρέχετε μακριὰ ;
Νέφη, νεφάκια· τί ἔκαμα ποὺ τόσο σᾶς πειράζει
κι ἀποτραδιέστε, κρύδοντας τὴν πρόσχαρη θωριά
μὲ πέπλο μαῦρο δλόμαλλο, ποὺ σᾶς ἀποσκεπάζει;

Σύννεφα, συννεφάκια μου· σὰν τί νὰ μολογάτε ;
Σύννεφα, συννεφάκια μου· σὰν ποιὸς σᾶς καίει καημός ;
Νά ! τώρα πάλι ἀρχίζετε βουβὰ κι ἀναμουγγάτε
σὰν κάποιο ἀγρίμι στὸ λογγά, ποὺ τόπνιξε ὁ θυμός.

Σύννεφα, συννεφάκια μου· τί κάκια αὐτὴ γιὰ μένα ;
 Σύννεφα, συννεφάκια μου· τί λίγα μ' ἀγαπάτε ;
 Τὰ βλέμματά σας πύρινα κι ἀστράφτουν ὀργισμένα
 καὶ τὰ ματάκια μου πονοῦν βαθεῖά, καθὼς χτυπᾶτε.

.

Σύννεφα, συννεφάκια μου· πόσο καλὰ γιὰ μένα !
 Ὅλη γιὰ μὲ ἡ ἀγάπη σας ποὺ τελειωμὸ δὲν ἔχει.
 Γιὰ μιὰ στιγμή θαρρέψατε, τὰ μάτια μου κλαμένα
 καὶ σεῖς τὸ κλάμα ἀρχίζετε : καὶ νὰ ποὺ τώρα βρέχει.

Σύννεφα, συννεφάκια μου· πόσο ψηλὰ περνᾶτε.
 Σύννεφα, συννεφάκια μου· πόσο γοργὰ κυλᾶτε
 Κι ὅμως μπορῶ στὸ δρόμο σας, κ' ἔτσι νάρθῶ ξοπίσω
 καὶ τ' ὄνειρό μου ἀπάνω σας, νὰ τὸ γλυκοκοιμήσω !

N. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ—ΑΔΥΡΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

“ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ,”

(Τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Γιάννη Βλαχογιάννη, Ἀθήνα 1923. Σελίδες 102).

Ὁ Γιάννης σηκώθηκ' ἓνα πρωτὶ κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς χήρας μάνας του κρυφά, μαζὶ μὲ τὸ σκύλο του τὸν Παρδάλη, γιὰ νὰ πάη ν' ἀμολύσῃ τὸν αἰτό του. Στ' ἀλώνια ὅμως τοῦ Σκατζώνυχα, ἀδικητῆ, τοκογλύφου, ἀγιογδύτη, ἔχασκ' ἓνα ξεροπήγαδο λησμονημένο, καὶ καθὼς ὁ Γιάννης εἶχε τὸ νου του στὸν αἰτό, πισωπερπατώντας πέφτει μέσα στὸ πηγάδι, οτοιχωμένῃ καταπιώνα τοῦ Χάρου.

Στοῦ χάρου τὸ βασίλειον τώρα φερμένος ὁ Γιάννης, ἀπαντᾷ, βλέπει καὶ ζωντανεῖ μισροστά του ὅλα τὰ παριμύθια τῆς γιαιγιάς του, ὅλες τίς λαϊκὰς παραδόσεις ποὺ εἶχε ἀκούσει γιὰ τὸν ἀδη. Κι ἀφοῦ περᾶσῃ ὅλα τὰ κριτήρια, κι ὅλους τοὺς κίνυνους καὶ τὰ μαρτύρια, ξαναεβαίνει στὴ γίς.

Οἱ δικοὶ του, ὀδηγημένοι ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ Παρδάλη, πᾶνε στὸ πηγάδι τοῦ Σκατζώνυχα καὶ τὸν ἐσηκώνουνε μισοζώντανο. Ὁ Γιάννης συνεφέρει σὲ λίγον καιρὸ, καὶ ξαναπαίρνει στῆς ζωῆς τὴν